

Kitaibel magyarországi kutatóútjai (1792 – 1817), útinaplói és levelezése

PRISZTER Szaniszló

Budapest H-1221 Pék u. 7.

Kitaibel Pál, a „magyar Linné”, több mint egy negyed évszázadon át végezte egyedülálló kutatóútjait a Kárpát-medencében, a Magas-Tátrától az Al-Dunáig és a Velebit hegyláncig. Az utókor szerencséjére, mind az ott gyűjtött herbáriumi példányai, mind pedig a pótolhatatlan útinaplói (a XX. század két világháborúval terhelt pusztításai ellenére is) megfelelő állapotban megmaradtak a Természettudományi Múzeum feltve őrzött Herbáriumában és kéziratárában. Szakemberek számára ezek ma is hozzáférhetőek, akár csak Németországban a neves kortárs Willdenow-nak szinte csoda folytán megmaradt növénygyűjteménye.

A kitaibeli kutatóutakról jelentős számú szakirodalmi publikáció jelent meg. A forrásműnek számító útinaplókat GOMBOCZ Endre szorgos munkával mintegy kétharmadában összeállította, posztumusz munkája két kötetében. Az 1945–46-ban 1083 oldalon jelent meg; ma bibliográfiai ritkaság. Az említett két kötet az 1796 és 1804 között megtett utak leírását tartalmazza, míg az 1805 és 1817 közötti utak naplói ma sincsenek publikálva. Kitaibel gótbetűs, német és latin szövegű, nehezen olvasható kéziratanyaga legnagyobb részét az 1980-as években RADICS Ferenc múzeológus gondos kézírással elkészítette, így azok sajtó alá rendezhetőek volnának.

A kutatóutak

Mint hogy Kitaibel csak 1796-ban kezdte vezetni útinaplóit, az ennél korábbi utakról csak kortársa, SCHUSTER János könyvéből (1829) tudunk. Ezen alapulnak a további irodalmi források is (KANITZ 1862–63; NEULREICH 1866; később GOMBOCZ 1914, 1936; JÁVORKA 1926–36, 1957; HARMATTA 1962–63). E források alapján úgy tűnik, hogy Kitaibel negyed évszázad alatt (1792–1817) időrendben a következő – mintegy 30 – utat tette meg:

1792	Bánát és Erdély	1805	Bánát
1794	tengerpart	1806	Székesfehérvár; Sopron
1795	Szlavónia, Bánát és Tátra	1807	Ránk
1796	Máramaros	1808	Szlavónia
1797	Mátra	1810	Mór; Bánát; Parád; Mátra; Buziás
1798	Nagyvárad	1812	Gyöngyös
1799	Baranya	1813	Bártfa
1800	Bánát	1814	Ercsi; Pusztaszentlőrinc
1802	Horvátország	1815	Ercsi; Máramaros
1803	Bereg	1816	Balatonfüred
1804	Árva	1817	Parád

A kutatóutak feladatát a kormányfelkérés az egész ország ásványvizeinek feltárásában, kémiai leírásuk és összetételük megállapításában jelölte meg 1812-ben. Kitaibel elődje, WINTERL – szintén a kormányzat felkérésére – már korábban megkezdte ugyan az ország ásványvizeinek analízisét, de a kezdeteknél alig jutott többre. Kitaibel az útjain a forrásvizekről részletes feljegyzéseket készített; azok feldolgozását is megkezdte, de az összegzésre sajnos – egyre súlyosbodó betegsége miatt – már nem jutott ideje. Ezt a munkát Kitaibel elhunytával és a helytartótanács megbízásából korábbi helyettese, majd utóda: SCHUSTER János végezte el. A hatalmas tömegű kéziratanyag alapján, több éves munka eredményeként 1829-ben jelent meg a „Hydrographica Hungariae” két vaskos kötete, mintegy 800 oldal terjedelemben. A világirodalomnak ez az első ilyen tárgyú monográfiája (GOMBOCZ 1914, 1936). Egyben botanikatörténeti munka is, minthogy előszavában latin nyelven ott jelenik meg a részletes Kitaibel-életrajz (az utóbbinak kétnyelvű kiadása: Pécs, 2000.).

Kitaibelnek összességében legalább 20 000 km-t kitevő útjait térképen GOMBOCZ állította össze (1936: 280., JÁVORKA 1957: 63.). Ezen az ábrán nincsenek feltüntetve az 1792–95 közötti utak, míg a később

felfedezett korai utak HARMATTA térképén láthatók (1962: 344.). Mindezek kumulatív ábrák, ahol a különböző években megismételt utak részben egymást fedik. Áttekinthetőbbnek és célszerűbbnek látszott a kitaibeli utaknak évenkénti külön térképeken történő ábrázolása. E sorok írójának a kitaibeli naplóból évenként kiírt helységnevei alapján GUSZLEV készítette el azt a 27 Kárpát-medencei térképet, amely az egyes utakat évenként külön mutatja be (GUSZLEV – PRISZTER 2001).

Az útinaplók

Gombocz Endre utolsó munkájaként a már említett két kötet (GOMBOCZ 1945–1946) Kitaibel hét alábbi utazása szövegét tartalmazza:

Iter marmarosiense primum, 1796	Iter croaticum (magnum), 1802
Iter magnovaradiense, 1798	Iter bereghiense, 1803
Iter baranyense, 1799	Iter arvense, 1804
Iter banaticum primum, 1800	

Az 1799. évi baranyai út, valamint az 1808-as szlavóniai út Baranya megyei adatai magyar fordításban is megjelentek Horvát mecseki flóraművében (1942, pp.: 77–103.).

Az 1804 után megtett utak közül mindössze az 1806. évi rövid székesfehérvári út (HARMATTA 1963) és a soproni útnak egy kisebb része (GOMBOCZ 1936) jelent meg nyomtatásban. A többi kitaibeli naplóból csupán a kéziratos anyag van meg.

A levelezés; dán és angol kapcsolatok

A nagyszámú külföldi neves botanikustól Kitaibelhez intézett eredeti levelek a MTM kézirattában, főleg pedig a Növénytárban található. Kiemelkedő fontosságúak közülük például a Willdenowtól, Schultestől és Jacquintól származóak, továbbá a Klaprothtal folytatott levelezés a tellur felfedezése kapcsán. Ennek részleteit Gombocz Endre kutatásai tárták fel (GOMBOCZ 1914, INCZE 1927, TOKODY 1929, JÁVORKA 1957: 104–105.). Botanikailag nem jelentős Kitaibelnek az a 3 levele, melyet Flitner János lipcsei orvoshoz intézett (JÁVORKA 1959: 39., 116.).

A Növénytár kéziratai között fellelhető a koppenhágai botanikus kert neves igazgatójától, J. W. Hornemann-tól (1770–1841) származó válaszlével 1817 februárjából. E sorok írójának 1976. évi dániai utazása során sikerült betekintést nyernie az ottani egyetem Botanikai Múzeumának levéltárában őrzött magyarországi levelezési anyagba. Az ott fellelhető – fel nem dolgozott – gazdag irattárban a pesti egyetemi botanikus kertből számos eredeti levél van meg; így 12 magától Kitaibeltől, az 1803 és 1817 közötti évekből. A már akkor is kiemelkedő értékű koppenhágai botanikus kerttel Winterl vette fel a 18. század végén a cserekapcsolatot; Kitaibel, majd pedig Haberle jelentősen kibővítette azt.

A Koppenhágában őrzött Kitaibel-levelek között négy olyan is van (az 1803, 1810, 1813, és 1814 évekből), amelyek a Hornemann-nal történt magcsere kapcsán kiegészítő adatokat tartalmaznak a Kitaibel-féle, igen terjedelmes nomenklatúrához (JÁVORKA 1926–1936, 1957: 140–170.).

Itt jegyzendő meg, hogy Kitaibelnek néhány új fajleírása éppen az egyik koppenhágai magcserekatalógusban (HORNEMANN 1815) került közlésre: *Alyssum vernale* Kit., *Brassica praecox* Kit., *Solidago arenaria* Kit.

Annak ellenére, hogy Kitaibelnek angliai botanikus kertekkel fennálló magcserekapcsolatairól semmiféle irodalmi nyom nem ismeretes, ez mégis fennállt. A Cambridge-i ősi egyetemnek már 1763-ban volt botanikus kertje; első katalógusát Tomas MARTYN adta ki 1771-ben. (E professzor nevét őrzi a trópusi monotipikus *Martynia* L. genusz; *Martynia annua* L., Pedaliaceae.) A „Hortus Cantabrigiensis ...” című katalógusok éppen Kitaibel működésének idejében jelentek meg, J. DONN (1–7. kiadás; 1796–1812), majd F. PURSH (8. és 9. kiadás; 1815, 1819) szerkesztésében. Számunkra azért nevezetesek, mert ezek a jegyzékek nem a szokásos, egyszerű növénynév-felsorolások. A fajokat Linné 24 osztályú sorrendjében közlik; a latin és az angol növénynevek után ott találjuk a taxonok hazáját és a leírásuk évét, majd virítási hónapjukat, szabadföldi vagy üvegházi természetességük, tálállóságuk, az egy-kétéves, évelő lágyszárú, vagy fásszárú voltuk megjelölését is.

Az 1800. évi, második kiadású Hortus Cantabrigiensis mindössze hat magyarországi fajt említ (*Veronica teucrium*, *Euonymus latifolius*, *Lamium orvala*, *Hesperis tristis*, *Astragalus excapus*, *Ruscus hypoglossum*), míg a hetedik kiadásban (1812) már száznál is több a magyar taxon. Ezt a jelentős fajszámemelkedést nyilván a pesti egyetem botanikus kertjével folytatott, egyre intenzívebb magcsere okozhatta, kezdetben Winterl,

később Kitaibel révén. Az 1812–1819 között megjelent angol jegyzékek „Hungary” jelölésű fajai közül a legkorábbiak CLUSIUS újdonságai (*Veronica teucrium*, *Iris variegata*, *Hemerocallis flava*, *Cephalaria transylvanica* és *Nepeta pannonica*). JACQUIN idejéből kb. 10 fajt találunk (pl. *Cyperus pannonicus*, *Vicia serratifolia*, *Medicago prostrata* stb.), 1792-ből LUMNITZER *Hieracium echioides*-ét, továbbá az EHRHART auktornevét viselő, de valójában WINTERL által felfedezett 14 fajt (*Brassica elongata*, *Geranium divaricatum*, 4 *Silene*, 2-2 *Erysimum* és *Trifolium* stb.). Ezekhez járul mintegy 85 Kitaibel-féle novum. Ezek zömét KITAIBEL a Descriptiones-ben teszi közzé (1799–1812), néhányat pedig még korábban, a Willdenow-féle Species plantarum köteteiben (1797–1810) ír le. Találunk viszont a Cambridge-i 1819-es katalógusban néhány olyan Kitaibel-féle fajnevet is, amelyeket ő életében nem publikált. Ezek csak közel fél évszázaddal később, a KANITZ által 1864-ben közzétett „Additamenta”-ban kerültek kinyomtatásra. Feltételezhető, hogy Kitaibel ilyen nomen nudum-ok alatt küldött magvakat (talán élő növényeket is) Jacquin-nek Bécsbe, esetleg préselt példányokat Willdenow-nak Berlinbe.

Említésre méltó még a Cambridge-i jegyzékben, hogy az ott közölt némely magyar fajnak korábbi az évszáma, mint e taxonok tényleges publikálási éve. Ilyen esetekkel találkozhatunk pl. a Winterl felfedezte *Digitalis lanata* Ehrh. fajnál: Ehrhart 1792-ben írta le ezt a fajt, míg a Hortus Cantabrigiensis-ben 1790-es évszámmal szerepel. Kitaibel új fajai közül pl. a *Beta trigyna* (Hungarian Beet) és az *Asperula montana* 1796-tal jelzettek a katalógusban, míg a Descriptiones-ben 1800-ban jelenik meg a *Beta* leírása, az *Asperulá*-é pedig csak Willdenow-nál (1809), illetve Schultes-nél (1814) található, vagyis jóval később.

Az utókor hálája

Jávorka „az utókor mulasztása és az utókor hálája” címen külön fejezetet szentel Kitaibel érdemei elismerésének, felsorolva a róla elnevezett mintegy félszáz taxonnevét. Ezek zöme ma társnév, de néhányuk napjainkban is érvényes nevű taxon. Ilyen például:

Kitaibela vitifolia Willd.

Aquilegia kitaibelii Schott

Galium kitaibelianum Schult. et Schult

Knautia kitaibelii (Schult.) Borb.

Melampyrum barbatum W. et. K. subsp. *kitaibelii*

Soó

Primula kiteibeliana Schott

Viola kiteibeliana Roem. et Schult.

1973 óta a Győr-Sopron megyében megrendezett középiskolai biológia-versenyek utódaként 1975-ben létrejött a „Kitaibel Pál Biológiai Középiskolai Tanulmányi Verseny”, melyet napjainkban is évente megrendeznek. A Verseny győzteseit évente a Szabadosné Egyek Emma által 1986-ban készített Kitaibel-bronzplakkal jutalmazzák (ANDRÁSSY – CSAPODY I. – HORTOBÁGYI 1993, ANDRÁSSY 2000). Sopronban sok évtizede működik egy „Kitaibel Pál Asztaltársaság” is.

A Magyar Posta Kitaibellel kapcsolatosan két bélyegsort is adott ki: 1967-ben, Kitaibel halálának 150 éves jubileumán a sorkezdő Kitaibelia után további 6 növényfaj látható, míg 1971-ben, az egyetemi botanikus kert 200 éves alapításának emlékére készített sorozatban három másik, Kitaibeltől felfedezett magyar növényfaj (*Waldsteinia geoides*, *Vinca herbacea* és *Iris arenaria*) képe jelent meg. Kitaibelről egyébként az osztrák posta is adott ki emlékbélyeget.

Kitaibel emlékét őrzi több mellszobor is: az első Kopits János műve 1917-ből (másolata az ELTE Botanikus Kertjében). Budapest II. kerületében található Kitaibel Pál utca.

5. A *Kitaibela vitifolia* és a *Kitaibela balansae*

Az új nemzetséget maga Kitaibel eredetileg *Kitaibela* néven említi és Willdenow leírása is ilyen. Ugyanakkor már az 1800-as évek eleje óta találkozhatunk a *Kitaibelia* írásmóddal. A két évszázad során mindkét forma megtalálható, bár gyakoribb az -ia végződés. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a *Kitaibela* a korábbi érvényesen közölt név.

Aránylag keveset tudunk a *Kitaibela vitifolia* felfedezéséről. Annyi ismert, hogy a növényt Kitaibel 1795-ben a Szerémségben gyűjtötte, majd azt 1798-ban, Waldsteinnel közös útjuk alkalmából Berlinben bemutatta Willdenownak. Utóbbi aztán 1791-ben a Waldsteinia-val együtt röviden le is írta, egy alig ismert berlini folyóiratban (Neue Schriften d. Gesellsch. naturf. Freunde zu Berlin 2: 104-108., tab. 4., fig. 1.), négy apró részletrajzzal. Az új fajnak jó ábrái később a Descriptiones-ben (1. 1800. p. 29., tab. 31.; 6 részletrajzzal), majd a Curtis's Botanical Magazine-ben (21. No 821., 1805; színes tábla), TRATTINICK művében (Archiv der Gewächskunde, Wien 1812. tab. 86/a-b.), később Reichenbach sorozatában (Icones Florae Germanicae ... 5., 1841 tab. 165.) jelentek meg. A Curtis's Magazine szerzői megírták, hogy ők a növényt két angol „esquire”:

I. Swainson és Th. Furly Rorster kertjében látták 1803-ban, ill. 1804-ben.

Maga Kitaibel a faj felfedezéséről nem ír, lelőhelyként a „Szerém és Verőce” neveket, majd 1800 évi bánáti útján Rakovac-ot említi (GOMBOCZ 1946, JÁVORKA 1957). A faj jelenlegi előfordulása [C. SILIC (1984): Endemicne biljke. Sarajevo – Beograd. p.: 71.]; Horvátország, Szerbia, Bosznia, Macedónia.

Alig ismert, hogy a monotipikusnak tartott *Kitaibela* nemzetségből egy újabb fajt is leírtak. A francia B. Balansa utazóról (1825–1892) elnevezett *Kitaibela balansae* Boiss. fajt maga Balansa gyűjtötte 1855-ben, leírása pedig BOISSIER Flora Orientalis-ában jelent meg (1, 1867: 817.). Az eredeti kis-ázsiai magból felnevelt *Kitaibela balansae* virágzó példányát Kovács Zoltán (Budapest) gyűjteményében 1999 nyarán vizsgálhattam. A másfél-két méter magas *Kitaibela vitifolia*-val szemben a *K. balansae* alig érte el az 1 métert. Autopszia alapján a következő különbségek voltak észlelhetők:

	<i>Kitaibela balansae</i> Boiss.	<i>Kitaibela vitifolia</i> Willd.
Levélnyel hossza	40–50 mm	60–70 mm
Pálha hossza	5–6 mm	4–5 mm
Levéllemez középső karéjának hossza	15–20 cm	50 cm
Belső csészelevél szélessége	7–8 mm	14 mm
Sziromlevél szélessége	15 mm	8–10 mm

A 8–10 cm hosszú levéllemezű *K. vitifolia*-val szemben a *K. balansae* mindössze 3,4–5 cm-es lemezű. A középső levélkaréj a *K. balansae*-nál feltűnően rövid, a levélváll pedig levágott (szemben a *K. vitifolia* kissé szíves levélvállával). *K. vitifolia* virágai fehérek, míg a *K. balansae*-nál előfordulnak intenzív rózsaszínű szirmú példányok.

Köszönetnyilvánítás

A dániai adatokhoz nyújtott segítségéért Alfred Hansen és † Olaf Olsen koppenhágai kollégáknak, a londoni és párizsi könyvtárakban található magkatalógusok felkutatásáért G. Lukács igazgató úrnak (Gif-sur-Yvette, France) tartozom köszönettel.

Irodalom

- ANDRÁSSY P. (1999): Kitaibel-hungarikák. – TermészetBúvár **54** (1): 47.
- ANDRÁSSY P. (szerk., 2000): Huszonöt éves a Kitaibel verseny. – Sopron.
- ANDRÁSSY P. – CSAPODY I. – HORTOBÁGYI T. C. (1994): Kitaibel Pál és a Kitaibel Pál Középiskolai Tanulmányi Verseny. – Veszprém.
- GOMBOCZ E. (1914): A budapesti egyetemi botanikus kert és tanszék története. 1770–1866. – Budapest.
- GOMBOCZ E. (1936): A magyar botanika története. A magyar flóra kutatói. – Budapest.
- GOMBOCZ E. (1945-1946): Diaria itinerum Pauli Kitaibelii I-II. – Budapest.
- GUSZLEV A. – PRISZTER Sz. (2001): Kitaibel Pál botanikai kutatóútjai 1792-1817. – Kitaibel Pál Középiskolai Biológiai és Környezetvédelmi Tanulmányi Verseny Versenybizottsága, Mosonmagyaróvár. 32 pp.
- HARMATTA J. jr. (1962-1963): Die frühen Forschungsreisen Pál Kitaibels I-II. – Bot. Közlem. **49**: 334-345.; **50**: 141-145.
- HORNEMANN, J. W. (1815): Hortus regius botanicus hafniensis ... – Hafniae.
- HORVÁT A. O. (1942): A Mecsekhegység és déli síkjának növényzete. – Pécs.
- INCZE Gy. (1927): Kitaibel érdemei az ásványvizek megismerésében. – Pótf. Term.tud. Közl. **59**: 14-24.
- JÁVORKA S. (1926-1936): Kitaibel herbariuma 1-6. – Annal. Mus. Nat. Hung. **24-38**. (részletes adatait l. JÁVORKA 1957: 136.)
- JÁVORKA S. (1957): Kitaibel Pál. – Budapest.
- KANITZ Á. (1862–1863): Reliquiae Kitaibelianae. – Verh. Zool.-Bot. Ges. (Wien) **12**: 589-606.; **13**: 57-118.; 505-554.
- KANITZ Á. (1864): Pauli Kitaibelii additamenta ad floram hungaricam. – Linnaea **32**: 305-642. (Sep. 338 pp.)
- KANITZ Á. (1865): Versuch einer Geschichte der ungarischen Botanik. – Halle.
- NEILREICH, A. (1866): Aufzählung der in Ungarn ... beobachteten Gefäßpflanzen. – Wien.
- PRISZTER Sz. (1969-1979): Zur Geschichte der botanischen Gartens der Universität zu Pest. 1-9. – Bot. Közlem. **56** (1969): 207-218.; **59** (1972): 145-154.; **60** (1973): 53-64.; Annal. Univ. Sci. Budapest., Sect. Biol. **12** (1970): 191-208.; **15** (1973): 93-101.; **17** (1975): 93-100.; **20-21** (1979): 113-123.
- PURSH, F. (1819): Hortus Cantabrigiensis; or an accented catalogue of plants ... 9th edit. – London.
- SCHULTES, J. A. (1814): Österreichs Flora. 1-2. Zweite Aufl. – Wien.

- SCHUSTER J. (1829): Vita Pauli Kitaibel. – Pest. Descriptiones et icones plantarum rariorum Hungariae. I–III. – Viennae.
- TOKODY L. (1929): Über das gediegene Tellur von Facebaja. – Centr.bl. f. Minerologie Abt. 3: 114–120.
- WILLDENOW, C. L. (1797–1810): C. Linnaei Species plantarum ... Ed. quarta. 1–5. – Berolini.
- WALDSTEIN, F. – KITAIBEL P. (1799–1812):

Zusammenfassung

Die ungarischen Forschungsreisen, Tagebücher und Korrespondenz von Paul Kitaibel
Sz. PRISZTER

Der hervorragende ungarische Botaniker, Paul Kitaibel gab mit seinem Mäzen: Graf F. WALDSTEIN ein 3bändiges Prachtwerk über die seltenen und größtenteils neuen Pflanzenarten Ungarns aus („Descriptiones et Icones Plantarum Rariorum Hungariae“, I–III.; Wien, 1799–1812; in folgenden: „Descriptiones“). Die illuminierten 280 Kupfertafeln und die über 300 Seiten lange lateinische Beschreibungen enthalten etwa 150 neue Pflanzen des ganzen Karpatenbeckens (bis zum Velebit-Gebirge). Ein kleiner Teil dieser Neuigkeiten war schon früher, durch Kitaibels Vorgänger, Jacob WINTERL bekannt, mit ungültigen Namen „nova“ bezeichnet, einige sogar abgebildet. Die ausführliche, sorgfältige Beschreibungen und Darstellung diesen, größten neuen Arten sind dagegen in den „Descriptiones“ zu finden.

Kitaibel vollbrachte zwischen 1792 und 1817 im ganzen Lande etwa 30 Forschungsreisen, und seit 1796 führte er Tagebücher darüber. Der authentische Teil seinen originellen, quellenwertigen Reiseberichte der Jahren 1796 bis 1804 sind schon im Druck erschienen (GOMBOCZ, 1945–1946), während die wertvolle Aufzeichnungen der späteren Reisen warten noch auf Publikation.

Die originellen Exemplare an Kitaibel gerichteten Briefe zahlreicher zeitgenössischen Botanikern sind im Archiv des Ungarischen Naturwissenschaftlichen Museums zu finden, dagegen ist ausländische Briefwechsel von ihm stammend beinahe unbekannt geblieben. Dem Autor dieser Zeilen gelang es im Laufe seiner dänischen Reise (1976) im Botanischen Museum zu Kopenhagen (mit Hilfe der Kollegen A. Hansen und O. Olsen) auf 12 originelle Briefe Kitaibels zu stossen. In diesen Schriften – dem damaligen Direktor des botanischen Gartens zu Kopenhagen, J. W. Hornemann gerichtet – kamen in wesentlichen Zahl neue, unbekannte Pflanzennamen Kitaibels vor.

Ausser der dänischen Beziehung ist es möglich, daß der botanische Garten der Universität zu Pest auch mit englischen botanischen Gärten Beziehungen gehabt hatte. Die Tatsache verweist darauf, daß in dem Samentauschlisten von Cambridge (dessen botanischer Garten schon im 1763 existierte) seit 1800 neue ungarische Artnamen zu lesen sind: die Entdeckungen Winterls, vorwiegend aber Kitaibels.

Wie ein allbekannter Botaniker, auch nach Kitaibel wurden ein Anzahl verschiedener Pflanzenarten (bzw. Unterarten usw.) benannt. Um so mehr, es führt seinen Namen auch eine selbständige Gattung: die *Kitaibela* (oder *Kitaibelia*) Willd. Damals als monotypische Genus, wurde die *Kitaibela vitifolia* höchstwahrscheinlich im Jahr 1795 in Smirien in die Fruschk-Gebirge (heute Nord-Serbien) entdeckt. Die pflanze wurde durch der zeitgenössischen deutschen Botaniker K. L. Willdenow im Jahr 1799 kurz beschrieben seine ausführliche Beschreibung und naturtreue Abbildung erschien im 1800 (Descriptiones ... 1, p. 29., tab 31.). Ihr heutiges Areal ist Croatien, Serbien, Bosnien und Macedonien (SILIC 1984).

Es ist fast unbekannt geblieben, daß der französische Botaniker, B. Balansa im 1855 noch eine zweite *Kitaibela*-Art in Klein-Asien fand: die *Kitaibela balansa* Boiss. 1867. Sie ist eine bedeutend niedrigere Pflanze, die Blätter sind kleiner und beinahe dreieckig, die Blüten größtenteils blaß-rosenrot.